

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 3. A sectariis damnari vigilias. Quota hora nocturna synaxis persolvi debeat. Somnus post vigilias Monachis interdictus, & cur. Oratio ad Deum, ut excitet nos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

A Sectariis damnari vigilias. Quota hora nocturna synaxis persolvi debeat. Somnus post vigilias Monachis interdictus, & cur? Oratio ad Deum ut excitet nos.

I. **H**As noctis delitias, hunc splendidissimum fulgorem, carnalis & obscura Sectariorum cæcitas sustinere non potest, eorum præsertim, qui à quibusdam somniculosi, ab (a) Isidoro Nyctages nuncupantur. Irrident enim, & damnant impudenti temeritate nocturna sacra, sicut & alios Ecclesiæ ritus, superstitiosum esse dicentes jura temerare divina, quæ noctem ad quietem tribuerunt. Horum antesignanus fuisse videtur sui nominis everfor Vigilantius, quem D. (b) Hieronymus confutat, & per jocum Dormitantium appellat. Hujus hæresim ab inferis revocavit Joannes Vvicleff, contra quem stetit murus æneus, & columna ferrea pro domo Dei Thomas (c) Valdensis fidei Catholicæ eximius propugnator. Recentiores omitto, qui ventrem pro Deo colentes, non solum nocturnas vigilias, sed ipsam Dei legem, gravem & intolerabilem existimant. Quamvis autem, teste (d) Phæbadio Agennensi Episcopo, destruenda sint aliena, ut nostris credatur; hi tamen à viris doctissimis roties devicti ac debellati fuerunt, ut nequaquam expediat, aut necessarium sit novum cum illis certamen inire: cum præsertim verissimum sit id quod olim sanctus (e) Irenæus scripsit, universæ terræ elleborum non sufficere hæreticis, ut evomant stultitiam suam. Atque utinam istorum pervicaciam & molliem, etiam in-

a Isidor. lib. 8. orig. cap. 5. b Hieronym. ep. 53. c Thomas Valden. tom. 3. de Sacramentis. tit. 3. c. 25. & seqq. d Phæbad. initio lib. adv. Arianos. e Irenæus lib. 2. cap. 54.

ter Catholicos & Orthodoxos non imitentur quidam, qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt. (*f* Polidorus Virgilius Scriptor in plerisque futilis ac temerarius, nocturna sacra semper fuisse damnata tradidit ob periculum impuditiæ. Sed error tam supinus exhibilari potius debet, quàm confutari. Quod enim frequentius exercitium, quæ magis vulgata pietas in primis Christi cultoribus, quam sacræ pernoctationes, & pervigilia, ad quæ passim utriusque sexus fideles in Ecclesia convenisse sancti Patres, & Historiographi commemorant? Lego quidem in Concilio (*g*) Eliberino sub Marcello primo, tertio post Christum seculo, vel, ut alii malunt, sub Sylvestro, vetitum ne sœminæ in cœmeteriis pervigilarent, eo quod sæpè sub obtentu orationis scelera latenter committerent. At sublatas ab Ecclesia vigilias apud antiquos Scriptores nusquam lego. Nunc autem in hac senescentis seculi fœce, refrigerante charitate, sublatae sunt quoad laicos vigilias: cujus tamen Pontificis decreto hoc factum sit, non invenio. Tomo tertio (*h*) Conciliorum editionis Coloniensis extat de hac re canon Concilii Palentini, quod in Hispania celebratum est anno 1322. sed quia Oecumenicum non fuit, universalem Ecclesiam obligare non potuit. Fictus (*i*) Auctor sermonum ad fratres in eremo, sanctum Ambrosium hortatu S. Monicae vigilias abstulisse ait, quod plurimi Christianorum illud noctis tempus ludendo, ac choreas agendo traducerent. At hi sermones nulla fide digni sunt, & perperam adscribuntur Augustino, multum licet reclamantibus quibusdam, & ex ipso Augustino libro 9. Confessionum liquet eo tempore propensiori studio iisdem vigiliis Orthodoxos incubuisse, occasione Arianicæ persecutionis: imò in Africa etiam cytharæ introductæ fuerant, & additæ sacris hymnis, quas tamen se agente

f Polid. Virgil. de inv. rerum lib. 6. cap. 4. *g* Concil. Elib. c. 35. *h* Tom. 3. Conc. p. 21. *i* Ad fratres in eremo sermo. 23.

II. Olim Christiani tribus primis vigiliis tres nocturnos divisim, quarta verò vigilia laudes recitabant. Tantus erat ardor charitatis, ut quater in nocte surgerent ad orationem: prima vigilia ad primum nocturnum, secunda ad secundum; tertia ad tertium, quarta ad laudes persolvendas, vel omnes simul, vel divisi in cohortes: de qua re legendus D. (l) Thomas in Epistolam primam ad Corinthios, Baronius tomo primo Annalium; Suarez tomo secundo de religione, & doctissimus Francolinus. Nunc tres Nocturni simul cum Laudibus recitantur, & quidem à multis Religiosis media nocte, ab aliis prima vigilia, ab aliis tertia circa galli cantum: à Clericis autem secularibus circa finem quartæ vigiliæ matutinæ. Monachi verò sub (m) Regula sancti Benedicti militantes aliis ritibus utuntur. Sanctus enim Pater annum dividit in duas partes, æstivam scilicet à Paschate usque ad Calendas Novembris, & hyemalem ab ipsis Calendis usque ad Pascha. Tempore æstivo ita præcipit horam vigiliarum temperari, ut Nocturnis decantatis incipiant matutina crepuscula: ita quod parvissimo intervallo post Nocturnos custodito mox matutini, qui incipiente luce agendi sunt, subsequantur. At hyemis tempore juxta considerationem rationis, Octava, inquit, hora surgendum est, octava nimirum planetaria, & inæquali. Quæ sanè octava expleta esse debet, ut explicat (n) Smaragdus Abbas Scriptor fide dignissimus, quod Monastici spiritus purissimos latices in ipso fonte potarit. Ejus verba sunt ista: Hora septima noctis tota, & octava dimidia pulsato signo omnes pariter surgant, & sic illa quæ restat dimidia hora de octava inter signorum explicetur intervalla, ut ab

k Aug. conc. 1. in Psal. 32. l D. Thom. in ep. 1. ad Gor. cap. 14. lect. 6.
Baron. an. 51. nu. 69. & seqq. Suarez tom. 2. de relig. lib. 4. c. 4. Francolin. c. 1. 2. & 5. & alii apud ipsos, contra Azorium p. 1. lib. 10. cap. 2.
m S. Bened. reg. cap. 8. n Smaragd. comment. ad c. 8. regulæ.

hæc hora nona noctis inchoetur Psalmi laus ipsa nocturna. Talis mihi videtur esse sensus positus, ut post sex horas noctis pausetur adhuc septima tota, & octava hora dimidia: & intervallo signorum facto quasi hora dimidia incipientes à nona hora noctis, alacres animo, & corpore non pigro divinæ laudis officium reddant Domino Jesu Christo. Hactenus ille. Ex quo redarguere possumus neotericum Benedictinæ Regulæ explicatorem Antonium (o) Perez cæcutientem hoc loco in hujus octavæ horæ explicatione. Porro hæc hora noctis octava ferè coincidit cum secunda post mediam noctem horologii astronomici, quo Galli, Hispani, & plerique Germanorum utuntur. Et hanc esse horam competentem nocturni officii decantandi, circa finem videlicet tertiæ vigiliæ, probat Francolinus ex communi Doctorum sensu, & ex antiqua consuetudine Ecclesiæ Romanæ. (p) Basilius Monachus Laure Maleini præfectus, Audita, inquit, hora octava surgendum est: hunc terminum transilire Monachos non debet. Nec obstat huic assertioni illud Psalmographi, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Media enim nox non mathematicè, sed moraliter: non per æqualem terminorum distantiam, sed per solam intra dictos terminos inclusionem accipi debet. Sanè (q) Chrysostomus vitam Monachorum describens, eos ad galli cantum surrexisse asseverat his verbis: Postquam gallus cantavit, statim veniens Prælati, & pede solum simpliciter cædens omnes excitavit, mox statim surgentes stant, hymnos canentes Propheticos multa cum vocis consonantiâ, cum aptè compositis concentibus. Nec aliter intelligendus mihi videtur (r) Simeon Monachus, quem Græci juniorem Theologum vocant, ad differentiam Nazianzeni, dum ait: Oportere Monachum nocte media ante dilucu-

o Ant. Perez in c. 8. Regulæ. p Basil. Monachus in asceticis. q Chryf. hom. 19. ad 1 op. Antioch. r Simeon. 23. de oratione & fide, moribus.

lum surgere, ad doxologiam congregari, ad principium Hymnodiae attentum esse, ad Hexapfalmum, ad versiculos, ad lectionem. Nam & hic media nox in latiori significatione accipienda est. Hæc autem assignatio temporis ad publicam pertinet recitationem: nam privatæ aliam esse rationem nullus est qui ignoret. Veteres antelucanam lucubrationem non nisi sub finem Autumni incipiebant, ut ostendit (s) Muretus rei antiquariæ scientissimus. Ita Satyricus: (t)

*Post finem Autumni media de nocte supinum
Clamosus juvenem pater excitat: accipe ceras,
Scribe puer.*

Ad hunc morem respexisse videtur S. Pater Benedictus. A sancto enim Paschate, quod circa veris æquinoctium esse solet, usque ad Calendas Novembris, circa finem scilicet Autumni, sic horam surgendi temperavit, ut persoluta nocturna synaxi jam dies illucescat. A prædictis verò Calendis usque ad Pascha tali hora surgendum esse præcepit, ut corporibus necessaria quiete jam refectis, quod post vigiliis restat tempus, non iteratæ dormitioni, sed rerum divinarum meditationi, sacrisque studiis impendatur.

III. Hoc institutum, ne dormiant Monachi post vigiliis, semper antiquis Monachis inviolabile fuit, illudque commendat (u) Cassianus duplici ex causa. Prima ne purificationem nostram nocturnis orationibus acquisitam invidus hostis somni illusionem contamineat. Secunda, ne somnus ille inertiam Monacho parturiat, ac per totum diem vigorem ejus obtundat, cordis pinguedinem exhauriat, & debilem reddat eum adversus insidias nimici. Objiciunt pigri Endymiones, se ideò post vigiliis somni quietem repetere, ut valetudini consulant, corpusque validum servant diurnis exercitationi-

s Muret. l. 18. var. lection. cap. 13. t Juvenal. sat. 14. v. 190. u Cass. lib. 2. cap. 13.

bus. Verum hanc ridiculam inertiae excusationem eludunt Medici, qui & dormiendi spatium septem horis diffiniunt, & longiorem somnum non parum officere valetudini asseverant. Somnus enim multus, ut monent (x) Hippocrates & Avicenna, laxat membra, calorem nativum hebetat, gravat caput, stupidum facit, & obliviosum, multorumque morborum fons & origo censetur. Quidam quoque medicus animarum in vitis (y) Patrum dicebat: Satietas somni mentem, sensumque hominis stupidum, & pigrum reddit: vigiliae autem tam sensum, quam mentem subtiliorem, ac puriorem efficiunt. Marsilius item (z) Ficinus inter primarios studiosorum hostes somnum recenset matutinum. Quamquam stultum sit medicorum doctrinam illis proponere, qui carnem suam crucifigere, & animam perdere debent, ut servent. Scriptum est enim, quia (a) prudentia carnis mors est: itemque, sapientia carnis inimica est Deo, & sapientia Dei non invenitur in terra suaviter viventium. Et qui eam invenit, super salutem, inquit, & omnem pulchritudinem dilexi sapientiam. Hanc quarebat ille Monachus apud Petrum (b) Damianum, qui post solemnes vigiliis somnolentia oppressus hostem vincebat dicens: Accidietur cor, palpitent oculi, os per crebra balaustra gannire non cesset, caput etiam nutet, & ad ima devertat; sed quia hæc omnia me perimere nequeunt, ad consentiendum hujus temporis somno nullatenus superabunt. Sanctus autem (c) Romualdus somnum post vigiliis adeo exosum habebat, ut si quis ei confiteretur se illo tempore obdormisse, nequam posset eo die cum ejus licentia sacra Missarum solemnia celebrare. Grodegandus Metensis Episcopus in Regula Canonicorum, quam edidit tomo primo Spicilegii vir Cl. Lucas Dacherius cap. 15. vetat sub pœna

x. Hippoc. 2. aph. 3. Avicen. 2. & 3. primi. y. Vitæ PP. l. 3. c. 2. z. Ficin. lib. 2. de sanit. studiosorum cap. 7. a. Ad Rom. 8. 6. 7. Job. 28. 13. Sap. 7. 10. b. Petr. Damian. lib. 6. ep. 17. c. Idem in vita sancti Romualdi.

excommunicationis, ne in intervallo post vigilias nocturnas quis dormiat, nisi quem infirmitas cogit, & hoc cum licentia. Christianus Pædagogus rectè nos instituens apud (d) Clementem Alexandrinum, Tædia, inquit, dormitationes, pandiculationes, & oscitationes sunt instabilia animæ fastidia. Non est anima, quæ somno indiget, ipsa enim est semper mobilis, sed corpus quod quieti traditur, resolvitur, dum anima non amplius corporaliter operatur. Et ideo Deum mente semper versans per continuam consuetudinem corpori vigiliam inferens exæquat hominem Angelicæ gratiæ, vitæ æternitatem ex meditatione vigiliæ suscipiens. Ea porrò intervalla, quæ post nocturnam psalmodiam usque ad ortum dici protenduntur, beatissima vocat sanctus Abbas (e) Ælredus, quia tunc magna fit in cordibus nostris multitudo dulcedinis, suavitas devotionis. Eadem spatia commendans (f) Gilbertus Abbas, exclamat: Deus bone! hora illa noctis quàm sine nocte est, quàm nox illa illuminatio in deliciis! Orationes illæ privatim fiunt, sed privata non petunt. Submissior quidem vox, sed mens intensior, & preces tacitæ multum habent acuminis. Sed quo fortius erubescas, vade piger ad Epicuri (g) sectatores, & vel ab ipsis disce vigilantiam.

Vt jugulent homines surgunt de nocte latrones.

Vt te ipsum serves non expergisceris? atqui

Si nolis sanus, cures hydropicus; & ni

Posces ante diem librum cum lumine, si non

Intendes animum studiis, & rebus honestis.

Invidia, vel amore vigil torquere: nam cur

Quæ ledunt oculos festinas demere, si quod

Est animum differt curandi tempus in annum.

Sic canit qui se unum Epicuri de grege fatetur. Verum

d Cl. Alexandr. l. 2. Pædag. cap. 9. e Ælred. hom. de duob. discip. euntibus in Æmaüs. f Gilbert. serm. 23. in Cantic. g Horat. lib. 1. Ep. 2.

hujus & aliorum sapienter cantantium, & incantantium carmina aspides surdæ, viles animæ, somni mancipia obturatis auribus aspernantur. Ut enim magnus (b) Orator ait: Non possunt audire stulti vocem clamantis sapientiæ. Plura de vigilantia Cresolius tomo 2. Anthologiæ cap. 4. Observat autem Petrus Roverius in illustrationibus Historiæ Monasterii Reomaensis num. 34. quod officii cursus ferè ibi peragebatur nocturnis horis ex Regula S. Macarii, nam dicto Matutino meditationi vacabant Monachi usque ad horam secundam, deinde usque ad nonam opus manuum exercebant, more scilicet Ægyptiorum, de quo Cassianus lib. 3. instit. cap. 2.

IV. Suscita nos Domine, ut vigilemus, & oremus, ne incidamus in tentationem, quoniam tribulatio proxima est, & non est qui adjuvet. Quam citò clauditur oculus, ne te videat: collabitur pes noster in hoc mare magnum, & spatiosum manibus, ubi sunt reptilia, quorum non est numerus, quæ somniorum suorum phantasiis intentatam ludificant animam, & trahunt in cor maris, unde non facilis ad superiora reditus est, nisi tu emittas manum tuam de alto, & libera nos de aquis multis. Suscita nos Domine, ut tecum vel una hora vigilemus, & oremus. Quis autem est qui tecum vel una hora vigilet? Etiam in cælo non est factum silentium; nisi quasi media hora; quantò minus in terra una hora vigilabimus tecum? Quoties redis ad nos, & invenis dormientes, & tamen benignè suscitas nos, & iterum abis secundo, & tertio eundem sermonem dicens? Statim autem ut recesseris, iterum somnus occupat nos, nec vigilare possumus, nisi quandiu nobiscum es, & suscitas nos. Venis in secunda, & tertia vigilia; Sed beatus ille, quem tunc inveneris vigilantem.

¶ Demosthenes 1. olyntiaca.